

SUMMIT NATO V BUKUREŠTI: ŽIADNE PREKVAPENIA, POKRAČOVANIE DLHODOBÝCH TENDENCIÍ

Radovan Eugel

Summit pri príležitosti šesťdesiateho výročia založenia NATO odohrávajúc sa na Francúzsko-Nemeckom pohraničí sa v médiách zapísal najmä veľmi prísnyimi bezpečnostnými opatreniami a protestmi antiglobalistov. Rozhodujúcim faktorom však bola prítomnosť novozvoleného amerického prezidenta Obamu, ktorý sa s využitím svojej popularity pokúsil presadzovať dlhodobé ciele Spojených štátov. Kľúčová agenda tohto summitu by sa však dala zhrnúť do týchto bodov:

Afganistan

Afganistan momentálne predstavuje skúšku toho, ako dobre dokáže NATO fungovať a nakoľko si udrží svoju prestíž, čo si veľmi dobre uvedomuje najmä americká administratíva dávajúca na Afganistan zásadný dôraz. Neúspech by znamenal silné podkopanie vierohodnosti aliancie a predpovedal by postupnú premenu na bezzubú organizáciu. Od roku 2007 sa stále zväčšujú útoky Talibanu na spojencov, na čo sa snaží Obama odpovedať novou stratégiou, inšpirovanou úspechom generála Petraeusa v Iraku. Základným predpokladom tejto stratégie, nazvanej „surge“ (nárast) je prepojenie civilnej a vojenskej časti, fakticky však predpokladá masívny nárast spojeneckých ozbrojených síl v Afganistane. Samotné Spojené štáty idú navýšiť počet svojich vojakov z približne 70 000 o 21 000 a pravdepodobne ďalších 10 000 v priebehu roka.

Hlavná otázka celého summitu z pohľadu Spojených štátov bola, či sa podarí presvedčiť európskych spojencov k poskytnutiu jednotiek pre Afganistan. Aj keď výsledný počet 5000 mužov sa na verejnosti predstavoval ako úspech a solídna spojenecká dohoda, Spojené štáty zrejme až také spokojné nie sú. Jedine Veľká Británia, dlhodobejšie najvernejší spojenc USA, sa zaviazali poslať spolu 900 mužov, ostatné štáty sa zaviazali poslať prevažne policajné a tréningové jednotky. Z celkového počtu 5000 má byť však celých 3000 rozmiestnených len kvôli nadchádzajúcim augustovým voľbám. V amerických kruhoch bolo cítiť mierne sklamanie, prípadne prijatie reality, že Európania nie sú ochotní pomôcť Spojeným štátom v ich boji v Afganistane tak, ako by chceli, alebo ako by bolo treba. Ani charizma Barracka Obamu nepomohla, ale administratíva sa aspoň vyhla bezúčelnému poučovaniu a kritike, známej z dôb Geoga Busha.

V súvislosti s Afganistanom sa takisto hovorilo o novom zákone schválenom prezidentom Hamídom Karzajom. Zákon platný len pre šítsku menšinu fakticky potláčal ľudské práva šítskych žien, napríklad nariadeniami podľa ktorých musela každá vydatá žena vždy pozitívne reagovať na manželovu sexuálnu túžbu, inak povedané, bolo zlegalizované znásilnenie manželom alebo zákaz žien opúšťať dom bez povolenia manžela. Tento zákon silne pobúrila mnohých najvyšších predstaviteľov štátov NATO. Prezident Karzaj niekoľko hodín pred schválením vyslania ďalších jednotiek na tlačovej konferencii povedal, že zákon bude prehodnotený a prípadne sa vykonajú kroky na nápravu.

Vzťahy s Ruskom

Vojna v Gruzínsku značne ochladila vzťahy medzi NATO a Ruskom, práve tento summit mal byť však symbolom nového začiatku s týmto strategickým partnerom. NATO v záverečnom vyhlásení konštatovalo, že dialóg s Ruskom je dôležitý pre spoločnú schopnosť efektívne čeliť spoločným bezpečnostným hrozbám. Aj napriek nezhodám má Rusko pre NATO zvláštny význam ako partner a sused a aliancia chce naďalej spolupracovať napríklad pri stabilizácii Afganistanu, boji proti terorizmu, obchodu s drogami, pirátstvu alebo šíreniu zbraní hromadného ničenia. Členské štáty však aj po summite zostali rozdelené v otázke prístupu k Rusku. Rozdiely medzi „novými“ európskymi štátmi v blízkosti Ruska a „starými“ pozerajúcimi sa na Rusko oveľa inými očami budú ešte dlho pretrvávajúť. Samotný prezident Obama stojí niekde medzi, ale prehlásil, že nikdy neuzná nezávislosť Abcházska a Južného Osetska. V záverečnom komuniké sa takisto odsúdilo uznanie nezávislosti Ruskom a vyzvalo k jeho zmene. Aliancia navyše požiadala Rusko o urýchlené stiahnutie svojich jednotiek z území oboch odštiepených republík.

Návrat Francúzska do NATO

Francúzsko pod velením generála Charlesa de Gaulla vystúpilo z vojenských štruktúr NATO v roku 1966 na protest proti americkej dominancii v aliancii. Náznaky zblížovania sa boli viditeľné už v deväťdesiatych rokoch za vlády Jacquesa Chiraca, ale až prezident Sarkozy priniesol do francúzskej politiky silný proamerický tón. Cieľom tohto kroku je prevažne snaha viac ovplyvňovať dianie v NATO „zvnútra, nie zvonku“. Na oplátku dostali Francúzi prísľub viacerých veliteľských pozícií vo vojenských štruktúrach NATO.

Pokračujúce rozširovanie aliancie

Na summite prvýkrát ako právoplatní členovia zasadli aj zástupcovia Albánska a Chorvátska. Aliancia má momentálne 28 členov a deklarovala, že je ochotná ďalej sa rozširovať. Toto platí v prvom rade pre Macedónsko, pre ktoré jedinou prekážkou k pozvaniu je pretrvávajúci spor s Gréckom o názov štátu. Údajne majú však niektoré štáty aliancie, napríklad Veľká Británia, snahu donútiť Grécko problém s Macedónskom vyriešiť. Rozdielna je situácia v prípade dvoch významných uchádzačov o členstvo, Ukrajiny a Gruzínska, ktoré, tak ako na summite v Bukurešti, nedostali žiadne konkrétne prísľuby. NATO potvrdilo, že obe krajiny sa „niekedy stanú členmi“, ale prvoradá bude dosiahnuť politické, ekonomické a bezpečnostné reformy, v ktorom ich bude podporovať.

Zvolenie nového generálneho sekretára

Na Summite bol zvolený nový generálny tajomník, Holanďana Jaap de Hoop Scheffera nahradí konzervatívny dánsky premiér a podporovateľ USA Anders Fogh Ramussen. Funkcie sa ujme 1. augusta, kedy Schefferovi vyprší mandát. Novší členovia NATO zo strednej Európy pôvodne podporovali kandidatúru poľského ministra zahraničia Radoslawa Sikorského, ale Nemecko, Francúzsko a Taliansko odporovali kvôli tomu, že sa im Sikorský zdal byť príliš protirusky orientovaný. Voľbu Ramussena až do poslednej chvíle blokovalo Turecko, ktorého premiér Tayyip Edorgan sa vyjadril že sa obáva Ramussenovej schopnosti jednať s islamskými štátmi kvôli tomu, že dánsky premiér počas roka 2006 neodsúdil karikatúry proroka Mohameda v dánskej tlači.

Edorgan nakoniec povolil, aby sa vyhol zhoršovaniu nie práve najlepších vzťahov s Európskou úniou. Vyhádal si tak jedno zastupiteľské miesto za generálneho tajomníka pre Turecko ako aj viac vyšších postov v NATO. Takisto sám Ramussen sa zaručil, že sa bude snažiť vychádzať čo najlepšie s moslimskými krajinami a blízko spolupracovať s Tureckom. Nemecko a Francúzsko zase sľúbili, že sa budú snažiť byť ústretovejší pri náročných prístupových jednaniach Turecka do EU, aj keď je otázne nakoľko vážne bolo toto vyhlásenie, keďže práve predstavitelia týchto štátov výslovne odmietajú turecké členstvo v Únii. Všeobecne sa zvolenie Ramussena berie ako úspech Francúzska, Nemecka, Talianska a USA, ktoré najviac podporovali jeho zvolenie.

Otázka novej strategickej doktríny

Pôvodne kľúčovou témou mala byť aj nová strategická koncepcia NATO. Posledná revízia sa schválila pred dlhými desiatimi rokmi, počas ktorých sa stali udalosti, ktoré v zásadnej miere redefinovali samotné pozeranie na bezpečnosť. Strategická koncepcia z minulého storočia je neudržateľná, ako pripomenul aj dosluhujúci generálny tajomník Hoop Scheffer aliancia preto potrebuje nanovo definovať svoju úlohu do budúcnosti, vrátane operácií mimo svojho územia (Afganistan), nových hrozieb (terorizmus, kyber kriminalita..) či vzťahov s Ruskom. Všeobecne bola táto téma však zatlačená do úzadia, najmä kvôli obave, že by odhalila zásadné rozpory medzi pohľadmi jednotlivých štátov. Hľadanie novej strategickej koncepcie tak bude pokračovať a je možné, že bude pripravená na schválenie na ďalšom summite NATO o rok, ktorý bude v Lisabone.

Nezáujem slovenskej vlády

Aj z vyššie uvedenej agendy summitu, ktorá bola samozrejme pripravovaná dlhodobo vopred sa dá povedať, že sa jednalo o významnú udalosť, ktorú si nenechal uniknúť takmer žiadny najvyšší predstaviteľ výkonnej moci všetkých štátov aliancie. Zišli sa tam špičky európskej a americkej politiky. Jedinú výnimku predstavoval slovenský premiér Róbert Fico, ktorý radšej poslal prezidenta Gašparoviča. Keďže slovenský prezident nemá takmer žiadnu výkonnú právomoc a nemôže ani poriadne tlmočiť názory slovenskej vlády, dalo by sa zhodnotiť, že Slovensko malo na summite len formálne zastúpenie a nemohlo ovplyvňovať dianie k svojmu prospechu. Vzhľadom na to, že v tej dobe sa na Slovensku nedialo nič zásadné, Róbert Fico si mohol nájsť čas na návštevu tohto summitu, už len pre informácie z prvej ruky.